

Canon van een leerstoelgroep

75 jaar Rurale Sociologie

Rurale Sociologie viert deze maand het 75-jarig bestaan. Met een boek, blogs en nog veel meer eert de leerstoelgroep z'n rijke geschiedenis, die terugvoert tot net na de Tweede Wereldoorlog. *Resource* dook in die lange traditie van onderzoek naar de dynamiek van landbouw, voedselvoorziening en regionale plattelandontwikkeling: van wederopbouw tot stikstofprotesten. Tekst Marieke Enter • Foto's archief Rurale Sociologie/Resource

Het prille begin - Hofstee

De ontberingen van de hongerwinter zijn nog allerm minst vergeten als op 9 mei 1946 in Wageningen een nieuwe hoogleraar wordt benoemd: Evert Willem Hofstee, beoefenaar van de discipline die hij zelf omschrijft als 'sociografie'. Zijn aanstelling volgt op de aanbeveling aan het naoorlogse College van Herstel van de Landbouwhogeschool dat (...) 'kennis van de structuur van landen en volken welke met onze land-, tuin- en bosbouwproducten concurreren, als wel kennis van de structuur van de agrarische samenleving in ons eigen land en Indië, noodzakelijk is'. Het zegt veel over de tijdgeest, zo net na de oorlog.

Hofstee toen & later

Leerstoelgroepgrondlegger Hofstee promoveerde in 1937 in Groningen op een 'sociografie' van de Groningse streek het Oldambt, bekend en berucht om de grote sociale verschillen tussen herenboeren en landarbeiders. Meer dan vijftig jaar later krijgt die studie een vervolg bij de leerstoelgroep als de Wageningse professor agrarische geschiedenis Pim Kooij de nog altijd roemruchte streek beschrijft in zijn inleiding bij het overzichtsboek *Het Oldambt, deel 2: nieuwe visies op geschiedenis en actuele problemen* (1991).

1946

1953

Monnikenwerk

Dankzij geo-informatiesystemen (GIS) is het tegenwoordig een fluitje van een cent om kaartmateriaal te ontwikkelen dat socio-demografische ontwikkelingen inzichtelijk maakt, maar in de jaren '50 was dat behoorlijk tijdrovend en duur. Hofstee vond daar wat op. Samen met een speelgoedproducent ontwikkelde hij tussen 1953 en 1957 de zogenoemde Kartofoot, een soort enorme puzzel van alle gemeenten die Nederland telde, met van elke gemeente een puzzelstukje in tien verschillende kleuren om verschillende variabelen te kunnen duiden. Overzicht nodig van gemeenten met bevolkingskrimp, of juist een geboorteoverschot? Of een totaalbeeld van waar boerenbedrijven met meer dan x werknemers huizen? Een assistent puzzelde de juiste stukjes bij elkaar, nam een foto – en klaar was de kaart.

Kartofoot toen & nu

De Kartofoot, later overgenomen door het Centraal Bureau voor de Statistiek, bleef een belangrijk instrument voor geo-demografische analyse totdat de computer die rol overnam in de jaren '80. De Kartofoot die Hofstee gebruikte is nog altijd te vinden in de Leeuwenborch; de kaarten die hij ermee maakte zijn deel van de bijzondere collectie van Wageningen Universiteit.

Boerenprotest

Tijdens een landelijke boerenprotestdag in **juli 2021** rijden een kleine honderd trekkers de Wageningse campus op, als daad van verzet tegen voorgenomen overheidsmaatregelen om de stikstofcrisis te lijf te gaan – en de rol van WUR daarbij. De actie past in een decennialange traditie van boerenprotesten, waarvoor vijftig jaar eerder min of meer de kiem werd gelegd door de zogenoemde Boerengroep, waarvan emeritus hoogleraar Rurale Sociologie Jan Douwe van der Ploeg een van de grondleggers was.

Promovendi

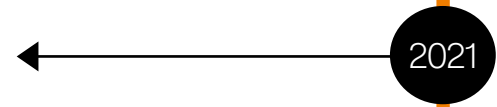
Met zijn proefschrift over Opheusden als boomteeltcentrum is Jan Doorenbos in 1950 de eerste promovendus bij de leerstoelgroep. De eerste vrouwelijke doctor valt in 1978 te feliciteren: Marijke de Kleijn-de Vrankrijker. Ook de honderdste doctor is een vrouw: Lucie Sovová promoveert in 2020 op de thesis *Grow, share or buy? Understanding the diverse economies of urban gardeners*.

Protest toen & nu

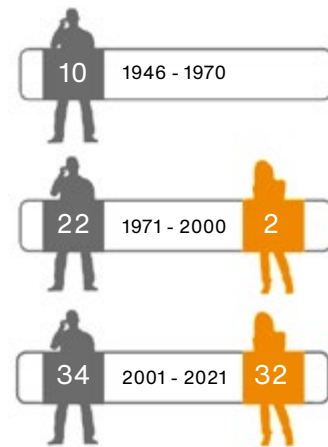
Dreigende stikstofmaatregelen zijn op dit moment in de geschiedenis de aanleiding voor boerenprotesten; eerder ging het om de grootschalige ruilverkaveling (jaren '70), het melkquotum (jaren '80), de meststoffenwet (jaren '90) en de plotseling geïntroduceerde fosfaatrechten (begin deze eeuw). Rurale Sociologie heeft in de loop der jaren meerdere studies gepubliceerd over boerenprotesten, met het uit 1994 stammende *Mest en Macht* als een van de bekendste.

In een PhD webzine is meer te vinden over de historie en de onderzoeksgebieden van de leerstoelgroep.

M/V-verhouding toen & later

In het 75-jarige bestaan van Rurale Sociologie promoveren twee keer zoveel mannen als vrouwen. Maar die balans verandert in de loop der tijd enorm: van 32 mannen versus 2 vrouwen in de eerste 55 jaar van het bestaan, versus 34 mannen en 32 vrouwen in de afgelopen 20 jaar.

kollektief ritueel aan de landbouwhogeschool

De tekst van de kollektieve rituelen aan de landbouwhogeschool is in de jaren zestig en zeventig, kwam ook universiteitssymboliek onder vuur te liggen. In Wageningen waren het de sociologen Gerrit Kooij, zelf hoogleraar, en Rien Munters die in 1971 de discussie openden over het aan de wilgen hangen van de toga. Ze meenden dat Wageningen afstand moest nemen van het geweld, omdat het als symbool van de oude orde en autoritaire verhoudingen haaks zou staan op de nieuwe verhoudingen op de universiteit. Kooij meende verder dat de toga ook groepscohesie in de weg stond.

Toga ter discussie

Parallel aan de democratisering van de universiteit in de jaren zestig en zeventig, kwam ook universiteitssymboliek onder vuur te liggen. In Wageningen waren het de sociologen Gerrit Kooij, zelf hoogleraar, en Rien Munters die in 1971 de discussie openden over het aan de wilgen hangen van de toga. Ze meenden dat Wageningen afstand moest nemen van het geweld, omdat het als symbool van de oude orde en autoritaire verhoudingen haaks zou staan op de nieuwe verhoudingen op de universiteit. Kooij meende verder dat de toga ook groepscohesie in de weg stond.

Toga toen & nu

De toga-discussie schitterde ook in de *Belhamel*, een voorloper van *Resource*. 'We snappen niet waarom de fakulteit aarzelt om Kooij's overwegingen tot de hare te maken', schreef Munters daarin, in de voor die tijd kenmerkende spelling. 'Kooij is genoeg socioloog om de functies van het ritueel kollektief te erkennen.' De protesten van destijds ten spijt, is de toga anno nu nog steeds springlevend in de academische tradities.